

KLAIPĖDOS RAJONO SLENGIŲ MOKYKLOS-DAUGIAFUNKCIO CENTRO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Ikimokyklinio ugdymo programos teikėjas: Klaipėdos rajono Slengių mokykla-
daugiafunkcis centras.

Teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

Grupė – bendrojo ugdymo mokykla, kodas 3120.

Priklausomybė – savivaldybės mokykla.

Tipas – pradinė mokykla.

Mokyklos buveinė: Saulės g. 1, Slengių k., Sendvario sen., Klaipėdos r.

El. pašto adresas – selngiai.df.centras@gmail.com

Internetinės svetainės adresas - <http://www.slengiumokykla.lt>.

1. Vaikai ir jų poreikiai

Mūsų įstaigoje vaikai suskirstyti į grupes pagal amžių, todėl aiškinantis vaikų poreikius, atsižvelgiama į amžiaus tarpsnius.

Galime teigti, jog ankstyvojo amžiaus vaikų pagrindinis poreikis – siekti artimo ir glaudaus kontakto su šalia esančiu suaugusiu, tuo kompensuojant tėvų nebuvimą. Mažieji noriai klauso liaudiškų lopšinių, nusiramina žaidinami. Vaikų elgsena daugiau impulsyvi, išryškėja situaciniai jausmai, norai.

Trimečių ir keturmečių vaikų išskirtinis noras – judėti, bendrauti su kitais grupės vaikais. Išryškėja ir prieštaringas vaiko elgesys, konfliktinės situacijos, dažnai susijusios su trejų metų krizės problemomis. Vis dėlto vidinis vaiko noras - palaikyti gerus santykius su suaugusiais ir bendraamžiais, tad čia ypatingai svarbu suaugusio pritarimas, švelnumas ir palaikymas. Įstaigoje kaupiama smulkioji tautosaka, nes jos panaudojimas ugdymo procese turi didelę vertę. Remiantis liaudies pedagogikos išmintimi, iškilusios bendravimo problemos gana lengvai išsprendžiamos pasitelkiant humorą, pašmaikštavimus.

Vaikų ugdymui didelės reikšmės turi grupės aplinka. Vyresnieji vaikai labiau linkę į saviraišką, kūrybiškumą, nori lenktyniauti, būti pastebėti, išsiskirti iš kitų. Jie žingeidūs, daug klausinėja, jų veikla dažnai motyvuojama noru pažinti, tyrinėti. Mėgsta pasakas, smulkiąją tautosaką, atlikdami darbelius panaudoja tautodailės elementus.

Šiuos bendruosius poreikius, žvelgiant iš vaiko vystymosi raidos pozicijos, vainikuoja poreikis žaisti. Kaip žinome, žaidimas - puikiausias būdas atsiskleisti vaiko kūrybiškumui, fiziniams ir kalbos gebėjimams, bendravimo kultūrai. Žaisdami vaikai įgyja įvairiapusės patirties ir įgūdžių.

Pastebėjome, kad mūsų įstaigos ugdytiniai turi ypač ryškų polinkį pažinti, tyrinėti supančią aplinką. Galbūt tai nulemia vietovės ypatumai. Aplinkoje daug augalijos – medžių, krūmų. Čia ir rudens spalvos ir pavasario žaluma, ir natūralus paukščio čiulbesys. Didžioji dalis šeimų gyvena individualiuose namuose, vaikai turi galimybę tiesiogiai stebėti sezoninius gamtos pokyčius, žemės ūkio darbus ir žmonių veiklą įvairiu metų laiku. Yra sąlygos laikyti naminius gyvūnus.

Kas metai išryškėja ir gabūs bei talentingi vaikai, kuriems sudaromos sąlygos jų gebėjimų sklaidai, saviraiškos tenkinimui (dalyvavimas konkursuose, parodose, įstaigos renginiuose).

2. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupėse dirba 13 pedagogų: 8 ikimokyklinio ugdymo grupės auklėtojos, 2 priešmokyklinio ugdymo grupės pedagogės, 2 meninio ugdymo pedagogai, logopedas. Visi ugdytojai turi aukštąjį išsilavinimą, 5 auklėtojoms suteiktos kvalifikacinės kategorijos, 2 auklėtojos studijuoja ir 3 auklėtojoms yra nesuteiktos kvalifikacinės kategorijos. Auklėtojos nuolat tobulinasi seminaruose, naujas idėjas taiko savo darbe, kelia kvalifikacines kategorijas.

Įstaigoje teikiama pagalba specialiųjų poreikių vaikams. Logopedė, turinti metodininko kvalifikacinę kategoriją dirba su vaikais, turinčiais kalbos ir komunikacijos sutrikimų.

Darželyje dirba ir meninio ugdymo pedagogai (muzikos ir šokio specialistai), kurių pagrindinė darbo kryptis— plėtoti individualias muzikines, šokių, vaidybos galias, ugdyti muzikinę ir bendrą dvasinę kultūrą.

Nuo 2015 m. spalio mėn. įstaigoje dirba psichologė. Specialistė šviečia bendruomenę psichologijos klausimais, įvertina vaiko galias ir sunkumus, raidos ypatumus, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas, vaiko brandumą, bendradarbiauja su auklėtojomis ir kitais su vaiku dirbančiais specialistais, teikiant pagalbą vaikui ir šeimai, dalyvauja vaiko gerovės komisijoje

ir krizių valdymo komandoje. Psichologė veda seminarus, skaito paskaitas pedagogams ir tėvams, organizuoja pasakų terapijos grupes vaikams bei efektyvios tėvystės įgūdžių mokymus tėvams.

Vaikų sveikatos priežiūra, stiprinimu ir ligų bei traumų prevencija rūpinasi sveikatos priežiūros specialistė: stebi vaikų sveikatos būklę, praveda įvairių užsiėmimų apie sveiką gyvenseną, mitybą, higienos įgūdžius, parengia pedagogams ir tėvams lankstinukų apie ligas, jų gydymą ir profilaktiką.

Pedagogai ir specialistai glaudžiai bendradarbiauja tarpusavyje: integruoja veiklas, rengia projektus, organizuoja renginius.

3. Įstaigos savitumas

Įstaiga yra įsikūrusi vakarinėje Klaipėdos rajono dalyje, prie rytinio Klaipėdos miesto krašto – Slengiuose, kurie priklauso Sendvario seniūnijai.

Įstaigoje veikia keturios ikimokyklinio amžiaus grupės, viena jungtinė ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus grupė ir viena priešmokyklinio amžiaus grupė. Į darželį vaikai priimami nuo trejų metų, pagal Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos sprendimą dėl priėmimo į ikimokyklinę įstaigą tvarką. Vaikų grupės komplektuojamos atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnius. Specialiųjų poreikių vaikai integruojami į įprastos raidos vaikų grupes. Teikiama logopedo ir psichologo pagalba, sudaromos palankios sąlygos ugdytis tautinių mažumų, emigrantų ir socialinės atskirties vaikams.

Dauguma įstaigos ugdytinių mokslus tęsia mūsų pradinėje mokykloje, su kuria nuolat palaikome ryšį. Vyresnieji darželinukai kartu su pradinukais dalyvauja sportinėse pramogose, viktorinose, vykstančiose mokykloje.

Vaikai supažindinami su įstaigą supančia artimiausia aplinka: Sendvario seniūnija, Gindulių biblioteka ir kt. ir su tolimesne aplinka: Klaipėdoje esančia P. Domšaičio galerija, valstybiniu muzikiniu tetaru, Klaipėdos apskrities policijos komisariatu, jūrų muziejumi - delfinariumu, Mažosios Lietuvos istorijos muziejumi, Kretingos žiemos sodu, Palangos gintaro muziejumi, jį supančiu parku, jūra ir kt.

4. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Analizuojant anketose bei individualių pokalbių metu išreikštus tėvų poreikius, galime teigti, kad dauguma pageidauja padėti vaikams socializuotis, t. y. tapti visuomeniškais žmonėmis, tuo pačiu įgyti bendravimo, savitvarkos, savarankiškumo įgūdžių, lavinti fizines bei psichines

galias, kūrybiškumą, diegti atsakomybės jausmą. Pagrindinis apibendrinantis pageidavimas – sėkmingai besiuogdantis ir subrandintas mokyklai vaikas. Su tėveliais diskutuojame, aiškinamės šios sąvokos prasmę ir įgyvendinimo pakopas.

Tėvai išskiria prioritetinę sociokultūrinio ugdymo kryptį, pasitelkiant etninę kultūrą. Manome, kad tai ir priemonė, ir būdas, įgyvendinant tikslą - ugdyti visapusišką asmenybę, gebančią atsispirti neigiamiems gyvenimo reiškiniams. Tuo pačiu išskiriama ir dorinio ugdymo svarba. Neretai susiduriame su vartotojiškomis nuostatomis, nemotyvuotu agresyvumu, žiaurumu. Gebėjimas spręsti įvairias psichologines problemas – didžiulis nūdienos visuomenės poreikis, pasireiškiantis įvairiuose amžiaus tarpsniuose. Prevencinis kryptingas ir tikslingas darbas, atliekamas mūsų įstaigoje, vykdam tarptautinę programą „Zipio draugai“ rado atgarsį tėvelių tarpe. Tikime, kad verta ieškoti panašių būdų diegti dorovines nuostatas, pasitelkiant ir plėtojant etnokultūrą. Tai tvirtas pamatas, padedantis plėsti vaikų emocinį intelektą, suteikiantis laisvę rinktis, koreguojantis vertybines nuostatas.

Tėvai pritaria įstaigos iniciatyvai nuolat lankytis miesto teatrų spektakliuose, muziejuose, išvykose, kviesti atlikėjus į įstaigą.

Įstaigos bendruomenė gana įvairi. Vis dar tebėra gyvas kartų ryšys. Nemaža dalis vaikų gyvena kartu su seneliais ir net proseneliais. Betarpiškas bendravimas sudaro sąlygas tiesiogiai perimti jų išmintį, bendravimo būdą. Pastebėjome, kad vyresniosios kartos žmonės palyginti aktyviai dalyvauja įstaigos gyvenime – renginiuose, parodose. Galbūt, tai lemia mažesnis užimtumas – dauguma pensijinio amžiaus. Tuo tarpu tėveliams aktyvi veikla įstaigoje ne visuomet galima – labai intensyvus gyvenimo tempas. Tačiau, nežiūrint to, rengiant šventes, liaudiškas vakarones, sporto varžybas, sulaukiame pačių energingiausių, aktyviausių bendruomenės narių. Išgirstame atsiliepimų, kad smagu ir įdomu kartu su vaikais leisti laiką - minti mįsles, žaisti ratelius, žaidimus, pageidaujama išmokti jų kuo daugiau ir panaudoti įvairių švenčių metu.

5. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą

Ikimokyklinio ugdymo programa atnaujinta, vadovaujantis ŠMM parengtomis „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“, „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“, bei yra susijusi su „Ankstyvojo ugdymo vadovu“, „Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymu“, „Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymu“, ikimokyklinio ugdymo programa „Vėrinėlis“, „Bendrajai priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa“.

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje rašoma apie kiekvieno visuomenės nario lygias teises ir laisves „nepriklausomai nuo rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių

pažiūrų“, <...> „kiekvienos tautos tradicijų ir kultūros svarbą vaiko apsaugai ir harmoningam vystymuisi“, teigiama, kad „vaikas visapusiškai ir harmoningai vystytis gali tik augdamas šeimoje, jausdamas meilę ir supratimą“.

Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX- 1569, bendrosiose nuostatose pažymima, kad „vaiko apsauga - teisė augti savo šeimoje ir gauti profesionalią pagalbą, taip pat teisė būti apsaugotam nuo socialinio ir individualaus smurto“.

Suvokdami, kaip svarbu ugdyti visapusišką, kūrybingą, dorą asmenybę, ieškome atramos humanistinės-progresyvistinės ugdymo krypties idėjose. Labai svarbu vaikui ne tik suteikti saviraiškos galimybes, bet ir skatinti pasirinkti aktyvius ugdymo (si) metodus, kurie leistų atsiskleisti unikalumui, individualumui. Čia pastebimas kiekvienas vaikas, suaugusio ir vaiko santykiai grindžiami tarpusavio pasitikėjimu, atsakomybe, pagarba kito nuomonei, palaikomi vaikų sumanymai, džiaugiamasi jų laimėjimais.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ugdymas organizuojamas vadovaujantis principais:

Individualizavimo principas

- sudarytos galybės rinktis ir rengti ugdymo(si) programas pagal vietos savitumą bei kintančius šeimų poreikius;
- teisė rinktis ugdymo(si) metodus ir technologijas;
- pasirinkimo, sprendimo, veiklos laisvė ugdomajame procese, kartu nustatant veiklos ribas, nenukrypstant nuo socialinių normų, pajaučiant atsakomybę.

Tautiškumo principas

- gaivinamos ir puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės;
- siekiama ugdyti būsimą kultūros saugotoją ir kūrėją;
- auginamas doras, geras, orus, kūrybingas žmogus;
- padedama vaikui visa, kas jį supa, įprasminti per vertybes, visų pirma dorovines žmogaus nuostatas į aplinką.

Prieinamumo principas

- ugdymo turinys atitinka ikimokyklinio amžiaus vaiko psichofizines galimybes, jo pažinimo ir raiškos būdus, bendravimo ir elgesio modelius bei emocijų pasaulį;

- ugdymo turinys sudarytas taip, kad jį būtų galima lanksčiai taikyti atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius, interesus bei galimybes;

- ugdymo turinys pritaikytas skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje (šeimoje ar institucijoje) augusiam ir ugdytam vaikui.

Integralumo principas

- ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio suvokimą ir jo mąstymo veiklos konkretumą;

- garantuojamas vaiko asmenybės skleidimosi integralumas, harmoningumas.

Tęstinumo principas

- ugdymo turiniu siekiama, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo(si) šeimoje ar ikimokyklinėje grupėje prie ugdymo(si) priešmokyklinėje grupėje, o vėliau – mokykloje.

III. TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Tikslas: atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, bendradarbiaujant su šeima, ugdyti ikimokyklinio amžiaus vaikus (3–6 m.), užtikrinant deramą vaiko socializacijos lygį, lygias ugdymo galimybes, gebėjimų plėtojimą.

Uždaviniai:

- kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūrinius, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius;
- skatinti individualią vaiko fizinę, intelektinę, socialinę, emocinę raidą;
- skatinti vaiko saviraišką ir kūrybiškumą;
- formuoti dorines, tautinės kultūros vertybes.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Įstaigoje vaiko ugdymas nukreiptas į vaiko poreikius: žaisti, kurti, tyrinėti, judėti bei tenkinti individualius vaiko poreikius. Vaikas veikdamas tai, kas jam įdomu, bendraudamas su bendraamžiais ir suaugusiais, įgyja socialinių, pažintinių, meninių gebėjimų, tampa fiziškai ir emociškai brandesnis, labiau savimi pasitikintis, laisvesnis, kūrybiškesnis, įdomesnis draugams.

Ikimokyklinės programos turinyje išskirtos penkios vaikų ugdymosi kryptys:

1. pažinimo ugdymasis;
2. kalbos ir komunikavimo ugdymasis;

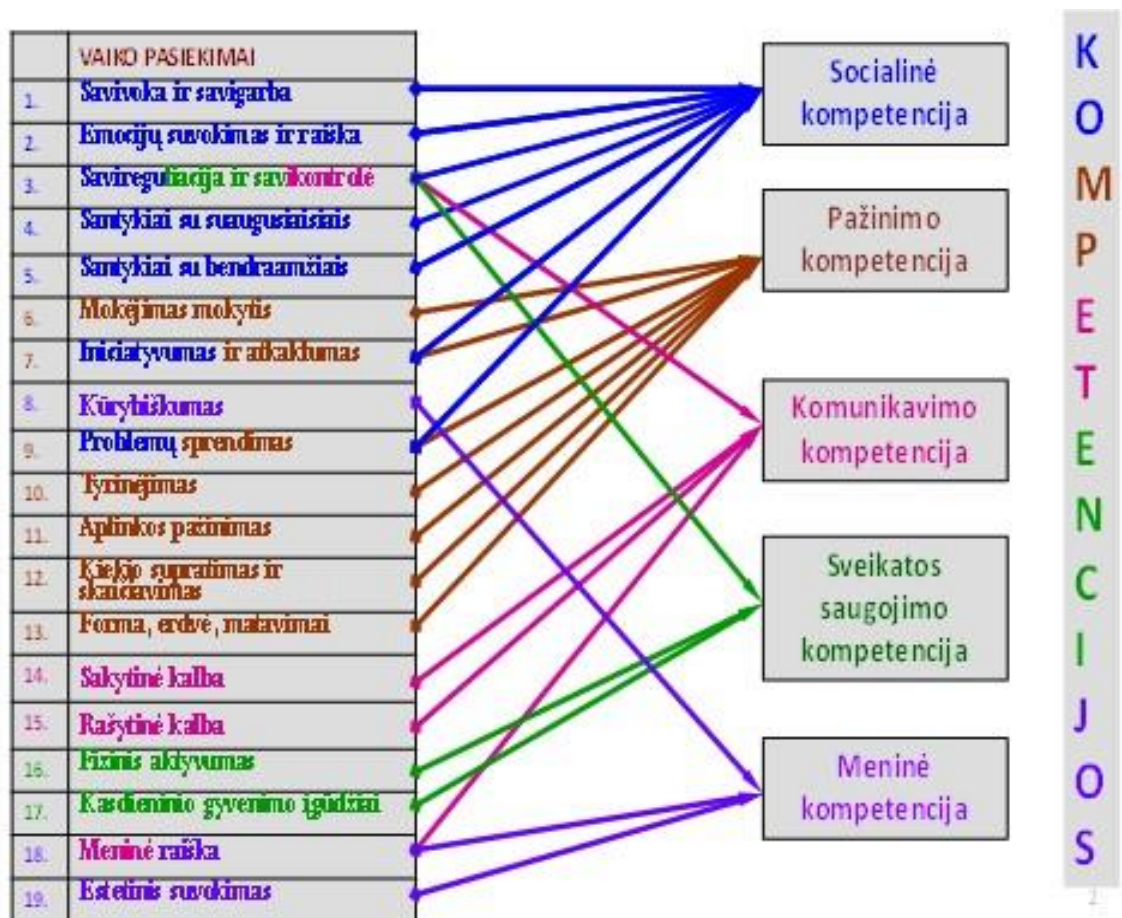
3. meninis ugdymasis;
4. fizinis ugdymasis;
5. emocinis ir socialinis ugdymasis.

5-ios vaiko ugdymosi kryptys sudarytos iš 18 - os vaiko pasiekimų sričių, kurios aprašytos ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo rekomendacijose.

Ugdymo turinyje, trumpuose aprašymuose, atskleidžiamos svarbiausios vaiko ugdymosi kryptių ir pasiekimų sričių charakteristikos. Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje pasiekimų srityje numatyti ugdymosi sėkmei aktualiausi gebėjimai ir pateikti vaikų veiksenų pavyzdžiai.

Ikimokyklinės programos vaikų ugdymo turinyje išskiriami vaiko gebėjimai, kuriuos turėtų įgyti 2–3 m. vaikas (ankstyvasis amžius) ir 4–6 m. vaikas (ikimokyklinis amžius). Taip pat programoje išskirti brandesnių vaikų ugdymosi gebėjimai ir kiti vaikų pasiekimai, kurie integruojami į visas ugdymosi sritis. Išskirti gebėjimai padės pedagogams įvertinti individualią vaikų pažangą.

Vaikų pasiekimų sričių tęstinumą garantuoja Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa, kurioje numatomas vaiko ugdymas pagal penkias kompetencijas: socialinė, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo, meninė (pav. 2).

2 pav. Vaiko pasiekimų sričių apjungimas pagal kompetencijas.

V. VAIKŲ UGDYMO SI KRYPTYS
SOCIALINĖ KOMPETENCIJA
EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Vertybinė nuostata. <i>Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</i>				
Esminis gebėjimas. <i>Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).</i>				
Vaiko pasiekimai				
<i>1,5 - 3 metų</i>	<i>3 - 4 metų</i>	<i>4 - 5 metų</i>	<i>5 - 6 metų</i>	<i>Brandiesiems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradeda naudoti emocijų (džiaugsmo, liūdesio, baimės, pykčio) raiškos žodelius. ➤ Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo emocijų išraiškas. ➤ Atranda savus emocijų raiškos būdus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. ➤ Atpažįsta ir skirtingai reaguoja į kitų žmonių emocines išraiškas. ➤ Pradeda suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pavadina pagrindines emocijas. ➤ Pradeda suprasti, kad jaučia skirtingas emocijas. ➤ Emocijas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Apibūdina jausmus sukėlusias situacijas ir priežastis. ➤ Išreiškia jausmus tinkamais būdais neskaudindamas kitų. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliepti, keisti savo elgesį.
Vaiko veiksenos				
<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>			
<ul style="list-style-type: none"> • parodo įvairias emocijas paveikslėliuose, bando jas įvardinti; • žaidžia žaidimą „Stebuklingi delniukai“ (užsidengiant ir atsidengiant veidą demonstruoti vis kitą emocinę išraišką); • klausosi įvairių pasakų, dainelių, istorijų apie emocijas ir išraiškas. 	<ul style="list-style-type: none"> • kūno išraiška pavaizduoja jausmus (vaidyba); • kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“ • sudeda siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš 2 – 4 paveikslėlių; • dalyvauja gerumo akcijose (draugystės ir tolerancijos savaitėje); • žaidžia vaidmenius žaidimus; • atlieka kūrybinius darbelius, juose išreiškia savo emocijas ir jausmus. 			

SAVIVOKA IR SAVIGARBA

Vertybinė nuostata. <i>Save vertina teigiamai.</i>				
Esminis gebėjimas. <i>Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</i>				
Vaiko pasiekimai				
<i>1,5 - 3 metų</i>	<i>3 - 4 metų</i>	<i>4 - 5 metų</i>	<i>5 - 6 metų</i>	<i>Brandiesiems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Reaguoja į 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pasako savo 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Suvokia ir 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pasitiki savimi

<p>pasakytą savo vardą.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradeda jausti savo kūno buvimą. ➤ Apžiūrinėja ir liečia kitą vaiką. ➤ Jaučiasi esąs svarbus kitiems. ➤ Kalba pirmuoju asmeniu „aš“. ➤ Pasako kas jis yra – berniukas ar mergaitė. ➤ Pažįsta save nuotraukoje ar veidrodyje. ➤ Pavadina 5-6 kūno dalis. ➤ Didžiuojasi tuo, ką turi ir gali padaryti, laukia suaugusio pritarimo. ➤ Gali pasakyti, ką jaučia nuskriaustas bendraamžis. 	<p>ir kito jausmus, norus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta, kad kitas negalėjo matyti to, ką matė jis, nes kitas žmogus nebuvo šalia. ➤ Mano, kad jis yra geras, todėl jį kiti palankiai vertina. 	<p>kad jis buvo (kūdikis), yra (vaikas) ir visada bus tas pats asmuo užaugęs (vyras ar moteris).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys. ➤ Siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. ➤ Save vertina priklausomai nuo to, kaip jį vertina kiti. 	<p>įvardija savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, save, kaip galintį daryti įtaką kitiems.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta priklausomybę šeimai, bendruomenei. ➤ Geba pasakyti savo tautybę. ➤ Save vertina teigiamai. ➤ Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus. 	<p>ir savo gebėjimais.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Priskiria save giminei (tetos, seneliai, pusseserės). ➤ Mokosi saugoti savo privatumą. ➤ Pradeda suprasti, kas nuo jo norų ir pastangų nepriklauso.
---	---	---	--	--

Vaiko veiksenos

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
<ul style="list-style-type: none"> • piešia piešinius: „Mano namas“, „Aš“; • apžiūrinėja savo ir draugų šeimos nuotraukas, save veidrodyje; • kartu su auklėtoja ključuoja suplyšusias knygutes; • žaidžia žaidimus: „Žmogaus kūno dalys“, „Žmogaus panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“; • žaidžia emocinį intelekto žaidimą „Linksmas - liūdnas“. • žaidžia įvairius lietuvių liaudies dzigavimus, jodinimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • kartu su tėveliais kuria „Šeimos šūkį“, „Šeimos herbą“, „Šeimos medį“; • vyksta į tėvelių darbovietes; • žaidžia didaktinius žaidimus „Kas? Kur? Kada? Kaip? Kodėl?“; • dalyvauja diskusijose apie gėrį, blogį; • dalyvauja tolerancijos savaitėje; • kartu su auklėtoja ruošia grupės talentų lentą „Ką gerai moka ir geba mūsų draugai“ (prie savo nuotraukos paveikslėliais pažymi, ką kiekvienas geba geriausiai); • įsivertina savo elgesį naudodamas gerų poelgių kraitelę, gerų poelgių lentą (pagamintos simbolinės kortelės „Mandagus“, „Paslaugus“, „Geras žaidimų draugas“ ir pan.); • kuria plakatus: „Mano tėčio ir mamos darbai“, „Aš jau moku ir galiu...“ ir pan.;

	<ul style="list-style-type: none"> • kartu su auklėtoja leidžia grupės, darželio laikraštukus tėveliams; • klausosi lietuvių liaudies pasakų, kuriose aiškiai skiriamas gėris ir blogis. • dalyvauja ruošiant šventes, renginius (gamina darbelius grupės, salės, darželio puošimui).
--	--

SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS IR BENDRAAMŽIAIS

<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais, bendraamžiais.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</p> <p>Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmy pasekmes sau ir kitiems.</p>				
Vaiko pasiekimai				
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lengviau atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. ➤ Ramiai stebi nepažįstamus žmones. ➤ Žaidžia greta arba su draugu. ➤ Audringai reiškia savo teises į savo daiktus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lengvai atsiskiria nuo tėvų arba globėjų. ➤ Pasitiki pedagogu, priima pagalbą, vykdo individualius prašymus. ➤ Žaidžia kartu su bendraamžiais ➤ Dalijasi žaislais. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Įtraukia suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. ➤ Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. ➤ Draugams siūlo savo žaidimų idėjas. ➤ Padeda kitam vaikui. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stengiasi laikytis susitarimų. ➤ Bando tinkamu būdu išsakyti priešišką nei suaugusiojo nuomonę. ➤ Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais. ➤ Turi draugą. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pagarbiai bendrauja su suaugusiais. ➤ Supranta suaugusiojo jausmus ir užjaučia. ➤ Tolerantiškai bendrauja su bendraamžiais. ➤ Supranta žodžių ir veiksmy pasekmes. ➤ Išklauso kitų nuomonę ir iš jos mokosi.
Vaiko veiksenos				
Ankstyvasis amžius		Ikimokyklinis amžius		
<ul style="list-style-type: none"> • priima svečius grupėje; • svečiuojasi kitose grupėse; • dalyvauja pramogose, šventėse, išvykose; • žaidžia su draugu (draugais); • žaidžia su draugais, su auklėtoja siužetinius žaidimus („Namai“, „Kelionė“, „Šeima“); • atsineša iš namų žaislų, dalinasi jais su draugais. 		<ul style="list-style-type: none"> • kartu su bendraamžiais ir auklėtoja kuria grupės taisykles; • žaidžia kolektyvinius žaidimus; • padeda tvarkyti grupės žaislus; • piešia geriausio draugo portretą; • kuria „Draugystės“ plakata; • kartu su bendraamžiais, auklėtoja žaidžia stalo žaidimus; • klausosi patarlių, priežodžių, bando suprasti jų prasmę; • dalyvauja prevenciniame projekte „Be patyčių“; • dalyvauja projekte „Zipio draugai“. 		

PROBLEMŲ SPRENDIMAS

<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. Esminis gebėjimas. Atpažįsta ką nors veikiant iškilusius sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>				
Vaiko pasiekimai				
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Susidūręs su kliūtimi išbando žinomus veikimo būdus. ➤ Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. ➤ Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sudėtingą veiklą keisdamas veikimo būdus bando atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. ➤ Supranta, kad susidūrė su sudėtinga kliūtimi. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats ieško tinkamų problemos sprendimo būdų. ➤ Stebėdamas savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. ➤ Retsykais pats ieško sunkumų, kliūčių. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ieškodamas tinkamų sprendimų, tariasi su kitais. ➤ Nepasisekus bando kelis kartus, samprotauja, ką galima daryti toliau. ➤ Siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ieškodamas, kaip susidoroti su kliūtimi, samprotauja apie sprendimus, jų pasekmes, pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių. ➤ Supranta ir pasako, ar problemą gali įveikti pats.
Vaiko veiksenos				
Ankstyvasis amžius		Ikimokyklinis amžius		
<ul style="list-style-type: none"> • žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais, piramidėmis; • bando spręsti įvairias auklėtojos sudarytas problemines situacijas ("Ančiukui skauda pilvuką, kodėl?", "Vienam vaikui neliko sausainio, ką daryti?", "Lauke didelė bala, kaip nesušlapti kojyčių?" ir pan.). 		<ul style="list-style-type: none"> • drauge su auklėtoja sprendžia problemines situacijas atsakydami į atvirus klausimus "O jei pabandyti taip?", "O kas bus, jeigu..?", "Ar galima tai padaryti kitaip..?" • dėlioja sudėtingesnes dėliones, ieško skirtumų paveikslėliuose. • taiso sugadintą daiktą, suplėšytą knygutę. • žaidžia sveikatos saugojimo žaidimus: "Kaip saugiai pereiti gatvę", "Ką daryti susirgus", "Pavojai lauke žiemą", "Rizikingas elgesys (rūkymas, alkoholio vartojimas)" ir pan. • drauge su auklėtoja sudarinėja veiksmų planą tikslui pasiekti. 		

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI

<p>Vertybinė nuostata. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius. Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>				
Vaiko pasiekimai				
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų	Brandesniems

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia. ➤ Padeda vieną kitą daiktą į vietą. ➤ Pats nueina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. ➤ Valgo ir geria savarankiškai. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Padedamas plaunasi, šluostosi rankas ir veidą. ➤ Padedamas susitvarko žaidimų vietą. ➤ Padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. ➤ Pasako kaip elgtis su pavojingais daiktais (degtukais, vaistais ir pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais. ➤ Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. ➤ Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. ➤ Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto. ➤ Priminus tvarkosi žaislus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. ➤ Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. ➤ Padedamas suaugusiojo serviuoja ir po valgio sutvarko stalą. ➤ Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. ➤ Savarankiškai pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. ➤ Žino kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje, namuose. ➤ Savarankiškai laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. ➤ Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos reikia riboti.
---	---	--	--	--

Vaiko veiksenos

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
<ul style="list-style-type: none"> • bando savarankiškai praustis, šluostytis, rengtis; • nešioja, sodina, guldo, vežioja didelius minkštus žaislus; • pavalgius, nusineša savo puodelį; • valo dulkes kartu su auklėtoja; • dalyvauja “Sveikuolio Kiškio vaišėse”, graužia morkytę, kopūsto lapą, skanauja svogūną ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> • rengia, šukuoja, prausia lėles; • žaidžia didaktinėmis priemonėmis (segiojimas, rišimas, varstymas); • dėlioja paveikslėlius “Kada kaip rengtis?”; • dalyvauja probleminiuose pokalbiuose (pvz. “Kodėl reikia plautis rankas?”, “Kaip elgtis gatvėje?” ir t. t.); • kuria plakatus “Sveikas maistas”, “Blogi įpročiai”, “Kur kreiptis pagalbos?” ir pan.; • sužino ne tik savo, bet ir gyvūnėlių tvarkymosi, gražinimosi paslaptis; • su tėveliais kuria “Sveikuolių receptus”; • kartu su auklėtoja rengia šukuosenų foto parodas.

FIZINIS AKTYVUMAS

Vertybinių nuostata. *Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.*

Esminis gebėjimas. *Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.*

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 - 3 metų</i>	<i>3 - 4 metų</i>	<i>4 - 5 metų</i>	<i>5 - 6 metų</i>	<i>Brandiesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pastovi ant vienos kojos. ➤ Lipa ir nulipa laiptais. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Eina ratu, poromis, atbulomis. ➤ Šoka į tolį, į 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Išlaiko saugų atstumą eidamas, bėgdamas šalia

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atsispirdamas dviem kojomis pašoka nuo žemės. ➤ Peršoka liniją. ➤ Įkerpa popieriaus kraštą. 	<p>stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Išlaiko pusiausvyrą eidamas nedideliu paaukštinimu. ➤ Šokinėja abiem ir ant vienos kojos. ➤ Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. ➤ Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Juda vingiais greitėdamas ir lėtėdamas. ➤ Šokinėja vietoje, judant pirmyn, įveikdamas kliūtis. ➤ Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais (užsega ir atsega sagas, veria ant virvelės smulkius daiktus). ➤ Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. 	<p>aukštį.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia žaidimus su kamuoliu. ➤ Žaidžia komandomis, derindamas veiksmus. ➤ Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles. 	<p>draugo.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Bėga derindamas du ar daugiau judesių. ➤ Kerpa gana tiksliai. ➤ Sulenkia popieriaus lapą per pusę, į keturias dalis. ➤ Meta ir kartais pataiko kamuolį į krepšį, vartus, taikinį. ➤ Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai.
---	--	---	---	--

Vaiko veiksenos

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
<ul style="list-style-type: none"> • nusileidžia čiuožyne, supasi sūpuoklėse, eina savo paties pėdsakais smėlyje, sniege; • laisvai laksto po kiemą, salę - sustoja išgirdus garsinį signalą (plojimą rankomis, varpelio skambėjimą); • paridena kamuolį pirmyn ir stengiasi jį pavyti; • ropoja, prašliaužia, perlipa, perlenda per įvairias kliūtis vaikui patogiu būdu; • sportuoja netradicinėje aplinkoje (darželio kieme); • pučia ir gauda plunksnas; • žaidžia žaidimą „Kas tyliau nueis?“. 	<ul style="list-style-type: none"> • bėgioja keičiant kryptį, tempą; • žaidžia gaudynes su draugais; • šokinėja abiem kojomis vietoje, lengvai judant pirmyn; • laipioja pasviromis kopėtėlėmis, gimnastikos sienele; • rungtyniauja estafetėse; • važinėjasi rogutėmis nuo kalniuko; • dalyvauja mankštose; • karmo paveikslėlius iš reklaminių žurnalų; • žaidžia orientacinius žaidimus; • piešia ir išsikerpa varžybų atributiką; • žaidžia judrius žaidimus; • žaidžia futbolą ir pan.; • dalyvauja sveikatos ugdymo akcijose, pramogose, projektuose.

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Vertybinių nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, įsiaudrinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.

Vaiko pasiekimai				
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gerai jaučiasi įprastoje aplinkoje, tapatinasi su suaugusiojo emocijomis. ➤ Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus reaguodamas į suaugusio veido išraišką, balso intonaciją. ➤ Išbando įvairius konfliktų sprendimo būdus. ➤ Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį skaudina, girdėdamas suaugusiojo komentarus. ➤ Pasako savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. ➤ Sekdamas suaugusiojo pavyzdžiu laikosi numatytos tvarkos, susitarimų, taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. ➤ Primenant laikosi numatytos tvarkos, susitarimų. ➤ Pats sugalvoja kelis konfliktų sprendimo būdus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats taiko nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus. ➤ Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio, taikiai sprendžia problemas. ➤ Lengvai priima dienos ritmo pakeitimus. ➤ Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats bando nusiraminti, ieško pagalbos. ➤ Taiko kelis kitiems priimtinius emocijų ir jausmų reiškinio būdus. ➤ Supranta taisyklių ir susitarimų prasmę. ➤ Supranta skirtingų vietovių vis kitą tvarką (darželio, mokyklos ir pan.).
Vaiko veiksenos				
Ankstyvasis amžius		Ikimokyklinis amžius		
<ul style="list-style-type: none"> • reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi, glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu; • domisi patrauklia veikla, žaidžia emocijinius žaidimus; • gina save protestuodamas; • žaidžia nusiramavimo žaidimus. 		<ul style="list-style-type: none"> • kasdinių situacijų metu aiškinasi kultūringo bendravimo, elgesio įvairiose situacijose taisykles; • kuria grupės elgesio taisykles; • klausosi kūrinėlių, diskutuoja apie vaikų ir gyvūnėlių gerus ir blogus poelgius, bei jų pasekmes; • žaisdamas, bendraudamas mokosi elementarių savikontrolės įgūdžių; • probleminių pokalbių metu aiškinasi, kad ne visi norai yra patenkinami; • žaidybinių situacijų metu ieško taikių konfliktų sprendimo būdų; • vaizduoja tinkamus ir netinkamus poelgius; • dėlioja siužetus iš paveikslėlių; • žaidžia bendrus žaidimus, laikosi taisyklių; • kaupia gerų darbų, poelgių kraitelę; • aiškinasi, kokiais būdais galima sumažinti pyktį. 		

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

SAKYTINĖ KALBA

Vertybinė nuostata. <i>Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</i>				
Esminiai gebėjimai. <i>Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitus simbolius, pradeda skaitinėti. Domisi rašymu ir skaitymu.</i>				
Vaiko pasiekimai				
<i>1,5 - 3 metų</i>	<i>3 - 4 metų</i>	<i>4 - 5 metų</i>	<i>5 - 6 metų</i>	<i>Brandesniems</i>
RAŠYMAS	RAŠYMAS	RAŠYMAS	RAŠYMAS	RAŠYMAS
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Piešia vertikalias ir horizontalias linijas. ➤ Spontaniškai brauko popieriaus lape. ➤ Išbando kelias piešimo priemones. ➤ Piešia orientuojantis skirtingose plokštumose (ant didelio lapo molberte, piešimo lentos, A4 popieriaus formato lape), įvardijant spalvą. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas. ➤ Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.). ➤ Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. ➤ Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta skirtingų spaudinių funkcijas: kalendorius, valgiaraštis, reklama ir pan. ➤ „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus. ➤ Kopijuoja raides, paprastus žodžius. ➤ Bando rašyti raides, pradėdami savo vardo raidėmis. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta rašymo tikslus. ➤ Spausdintinomis raidėmis rašo savo vardą. ➤ Kopijuoja aplinkoje esančius žodžius. ➤ Mėgina imituoti ir komentuoti raštą ir jo elementus. ➤ Suvokia, kad knygas reikia saugoti. ➤ Garsus tardamas, juos randa ir tekste. ➤ Piešia smulkius ornamentus. ➤ Atlieka užduotėles pratybų sąsiuvinuose. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rašo savo vardą, elementarius žodelius. ➤ Netaisyklingais rašinėjimais atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus.
SKAITYMAS	SKAITYMAS	SKAITYMAS	SKAITYMAS	SKAITYMAS

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius . ➤ Atkreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. ➤ Pavadina matomus paveikslėlius . ➤ Dėlioja dėlionės su įvairiomis raidėmis. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. ➤ Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius. ➤ Domisi skaitymu. ➤ Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. ➤ „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vaizduoja, kad „skaito“ knygą kuri jam buvo skaityta. ➤ „Skaito“ knygelių paveikslėlius , įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. ➤ Pastebi žodžius prasidedančius ta pačia raide. ➤ Supranta aplinkoje matomų spausdintinių raidžių prasmę. ➤ Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. ➤ Žino keliolika abėcėlės raidžių. ➤ Perskaito savo vardą. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta ir pavadina įvairių šriftu parašytas raides (didžiosios, mažosios). ➤ Bando perskaityti trumpus jam reikšmingus žodžius.
--	--	--	---	---

Vaiko veiksenos

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
<p>RAŠYMAS</p> <ul style="list-style-type: none"> • „rašo laišką mamai; • žaidžia linijomis piešimo lape; • spalvina paveikslėlius. <p>SKAITYMAS</p> <ul style="list-style-type: none"> • varto knygeles ir klausinėja „Kas čia?“; • ieško į ką panaši raidė (pvz.: panaši kaip burbuliukas, kaip gyvatė ir pan.). 	<p>RAŠYMAS</p> <ul style="list-style-type: none"> • gamina knygeles; • vynioja, narplioja siūlus, trina vilną tarp delnų veliant kamuoliukus; • ornamentuoja ritmiškai atkartodamas piešiamus elementus. <p>SKAITYMAS</p> <ul style="list-style-type: none"> • ieško savo vardo raidės grupės aplinkoje, knygoje; • „skaito“, kuria istorijas pagal paveikslėlius; • dėlioja raidžių korteles ir bando skaityti.

RAŠYBINĖ KALBA

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.

Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį. Skiria garsus pagal klausą, geba jausti kalbos grožį ir vaizdingumą, kalba taisyklingai bei prasmingai, žodynas

gausus ir išlavėjęs, atsako į klausimus, rišliai pasakoja. Geba bendrauti, išreikšti save kalbos pagalba, laikydamasis kalbos kultūros principų.

Vaiko pasiekimai				
<i>1,5 - 3 metų</i>	<i>3 - 4 metų</i>	<i>4 - 5 metų</i>	<i>5 - 6 metų</i>	<i>Brandesniems</i>
KLAUSYMAS	KLAUSYMAS	KLAUSYMAS	KLAUSYMAS	KLAUSYMAS
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. ➤ Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. ➤ Klausosi naujų dainelių, iš atminties pradeda jas niūniuoti. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi pasakų, pasakėčių, lopšinių dainų. ➤ Pradeda išklausti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. ➤ Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojimų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinėlių literatūrine kalba ir tarmiškai. ➤ Pradeda išklausti suaugusįjį ar vaiką, jam sakantį, kalbantį, aiškinantį. ➤ Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. ➤ Klausydama skaitomo ar pasakojamo teksto klausinėja. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius. ➤ Klausosi gyvai, įrašų. ➤ Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. ➤ Supranta, kada į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. ➤ Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nepertraukdama klausosi draugų kalbos. ➤ Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. ➤ Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus bei perkeltinės prasmės žodžius. ➤ Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.
KALBĖJIMAS	KALBĖJIMAS	KALBĖJIMAS	KALBĖJIMAS	KALBĖJIMAS

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta kalbą ir kalba 3-4 žodžių sakiniais. ➤ Atsako vienu ar keliais žodžiais į elementarius klausimus. ➤ Supranta ir greitai mokosi naujų žodžių. ➤ Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraščius, užbaigia žinomas pasakas. ➤ Pradedasi raides su garsais. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. ➤ Atpasakoja trumpus kūrinėlius. ➤ Išklauso kūrinį iki galo nepertraukdamas skaitančiojo. ➤ Kalba ir klausinėja apie tai, apie ką matė, ką girdėjo. ➤ Noriai dalyvauja pokalbiuose. ➤ Supranta žodžių: „galima“ ir „negalima“ prasmę. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių etiketo normų. ➤ Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, jaučia ir jautė, veikia, veikė vartodamas paprastos komunikacijos gramatiškai taisyklingus sakinius, elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. ➤ Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžius, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika. ➤ Žaidžia garsais ir žodžiais. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja. ➤ Vartoja antonimus ir sinonimus. ➤ Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas). ➤ Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus. ➤ Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Įvardija skirtumus tarp literatūriškai ir tarmiškai tariamų garsų. ➤ Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį. ➤ Pagal taisykles kalba telefonu. ➤ Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.). ➤ Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja.
Vaiko veiksenos				

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
<ul style="list-style-type: none"> • žaidžia žaidimus: „Atspėk, kas čia?“, „Pirštukų pasakėlės“, „Vykdau - nevykdau“; • užvarsto raištelius; • varto knygeles; • bando įvardinti tai, ką mato paveikslėlyje „Kas čia“; „Gera daro“; „Blogai daro“; • žaidžia žodžių žaidimus „Pakartok“; • kartu su auklėtoja dainuoja daineles; • pasakoja apie matytas televizijos laideles vaikams. 	<ul style="list-style-type: none"> • pasakoja apie save ir savo šeimą: pasako savo vardą, pavardę, amžių, kur gyvena, artimųjų vardus, kur dirba tėveliai ir t.t.; • atpažįsta ir bando įvardinti elementarius simbolius (raides); • komentuoja, ką padaręs, nupiešęs, žaidęs ir pan.; • deklamuoja; • seka pasakas be galo; • žaidžia žaidimą „Kokį garsą išgirdai?“; • samprotuoja su auklėtojomis: „Vaikams galima“, „Vaikams negalima“, „Tėveliai leidžia“, „Tėveliai neleidžia“.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

APLINKOS PAŽINIMAS

<p>Vertybinė nuostata. <i>Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</i></p> <p>Esminis gebėjimas. <i>Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</i></p>				
Vaiko pasiekimai				
<i>1,5 - 3 metų</i>	<i>3 - 4 metų</i>	<i>4 - 5 metų</i>	<i>5 - 6 metų</i>	<i>Brandiesiems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stebi, atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. ➤ Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. ➤ Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojami (šukos, šaukštas, nosinaitė). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. ➤ Skiria atskirus gamtos reiškinius. ➤ Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. ➤ Žino savo ir savo šeimos narių vardus. ➤ Dalyvauja 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, parduotuvės ir pan.). ➤ Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena pavadinimus, savo vardą ir pavardę. ➤ Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žino kas yra šeima, pasakoja apie ją, jos buitį. ➤ Gali savarankiškai nueiti į darželio salę. ➤ Žino savo gatvės pavadinimą. ➤ Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis. ➤ Atpažįsta ir 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žino savo tėvų profesijas, žino savo namų adresą, įvardija savo gimtinę. ➤ Žino savo šalies ir sostinės pavadinimą. ➤ Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, buitį ir darbą. ➤ Žino tradicines šventes. ➤ Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų.

	<p>prižiūrint augalus ar gyvūnus.</p>	<p>daržoves, grybus, gėles, pasako jų pavadinimus.</p>	<p>įvardija ne tik naminius, bet ir laukinius gyvūnus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pasako naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. ➤ Skiria daržoves, vaisius, uogas nusako panaudojimo maistui būdus. ➤ Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz. ugnikalnių išsiveržimu, žemės drebėjimu ir pan.). ➤ Mokosi rūšiuoti atliekas. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Samprotauja apie tai, kur jie gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. ➤ Moka prižiūrėti ir stebėti kambarinių augalų, daržovių augimą. ➤ Žino apie naminių gyvūnų naudą žmogui ir augalų panaudojimą maistui. ➤ Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. ➤ Mokosi rūšiuoti atliekas. ➤ Rodo pagarbą gyvėjai ir negyvėjai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą.
--	---------------------------------------	--	--	--

Vaiko veiksenos

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
<ul style="list-style-type: none"> • stebi save ir draugus veidrodyje; • augina „daržą“ ir stebi augalo gyvenimo etapus: dygimą, augimą, žydėjimą, sėklų brandinimą, nunykimą; • žaidžia žaidimus: „Kas kur gyvena?“, „Kelionė prie jūros“ ir pan.; • renka gamtinę medžiagą; • žaidžia pojūčių žaidimus: „Paliesk“, „Pauostyk“, „Paragauk“. 	<ul style="list-style-type: none"> • sudaro „Šeimos medį“, atpažįsta savus ir papasakoja apie juos. • žaidžia žaidimus: „Žemė, oras, vanduo“, „Surask tokį patį“, „Anksčiau – dabar - vėliau“, „Už – ant - po“, „Atpažink rankų porą“, „Diena ir naktis“. • stebi gamtos reiškinius, kuria gamtininko kalendorių; • žaidžia kūrybinius - vaidmeninius žaidimus (oro uostas, autobusas, bankas, biblioteka, cirkas, degalinė, parduotuvė (drabužių, gėlių, žaislų, maisto), gaisrinė, gimtadienis ir pan.); • prižiūri žuvytę. • laisto, prižiūri žaliąjį kumpelį. • pasiskirsto darbelius ir juos atlieka. • stebi, vertina orą ir jo pokyčius. • sodina augalus.

SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

Vertybinė nuostata. <i>Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.</i>				
Esminis gebėjimas. <i>Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</i>				
Vaiko pasiekimai				
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų	Brandiesniems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Suvokia, ką reiškia žodžiai : yra, nėra, dar, taip, ne. ➤ Skiria sąvokas <i>mažai</i> ir <i>daug</i>. ➤ Išrikiuoja daiktus į eilę. ➤ Domisi spalvotomis kaladėlėmis, suvokia, kad skiriasi jų forma. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradeda skaičiuoti daiktus ir palyginti kelių daiktų grupes pagal daiktų kiekį jose. ➤ Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. ➤ Vartoja kelintinius skaitvardžius: <i>pirmas, antras</i> ir pan. ➤ Grupuoja daiktus pagal išorinius požymius. ➤ Pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: <i>didelis – mažas, ilgas – trumpas, storas – plonas, vienodi – skirtingi</i> ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo jų požymių ir jų padėties erdvėje. ➤ Padalina daiktus į grupes po lygiai (po 2, 3). ➤ Atpažįsta ir atrenka apskritos, keturkampės, kvadratinės formos daiktus, vienodo dydžio ir spalvos daiktus. ➤ Supranta daiktų dydžių skirtumus ir geba juos apibūdinti: <i>didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis</i> ir pan. ➤ Pradeda 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sieja daiktų kiekį su skaičių žyminčiu simboliu. ➤ Skaičiuoja iki 10. ➤ Palygina daiktų grupes pagal kiekį (daugiau/mažiau). ➤ Supranta ir vartoja sąvokas: <i>pusiau, į 2–3 dalis</i>. ➤ Pratęsia, sukuria skirtingų požymių sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. ➤ Skiria trikampę, stačiakampę formas. ➤ Geba sudėlioti daiktus nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. ➤ Skiria plokštumos ir erdvės figūras. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradeda suprasti ryšius tarp skaičių (pvz.: 6 susideda iš dviejų trejetų). ➤ Vartoja žodžius: <i>sudėti, atimti, kiek bus</i>.

		skirti dešinę ir kairę.		
Vaiko veiksenos				
<i>Ankstyvasis amžius</i>		<i>Ikimokyklinis amžius</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • žaidžia žaidimus: „Slėpynės“, „Stebuklinga kepurė“. • žaidžia didaktinį žaidimą „Uždėk tiek, kiek nupiešta“; • rodo piršteliu ir skaičiuoja savo metus. • rūšiuoja geometrines kaladėles ir bando jas įmesti į tinkamą ertmę. • dėlioja paveikslėlius panaudojant geometrines formas; • žaidžia žaidimą „Diena – naktis“; • stato ir išrenka didžiausią ir mažiausią bokštą; • ieško ir randa paslėptą daiktą; • žaidžia spalvų žaidimą „Surask tokios pat spalvos“; • piešia vienos spalvos (pasirinktinai) piešinį; • matuoja savo ūgį, pasinaudojant ant grupės sienos kabančia ūgio matuokle. 		<ul style="list-style-type: none"> • skaičiuoja savo piršteliu, žaisliukus; • atlieka problemines užduotis: „Padalink vieną pyragą visiems vaikams“, „Išrikiuok ir pasakyk kelintas stovi kiškiukas“ ir pan.; • žaidžia žaidimus „Parduotuvė“, „Padėk mažiau arba daugiau“, „Gyvi skaičiai“ (susitaria dėl veiksmų, kuriuos reikia atlikti pamačius tam tikrą skaičių) ir pan.; • žaidimuose taiko skaičiuotes; • spalvina traukinuko vagoną „Atsižymėjimo juostoje“ ir įvardina kelintas atėjo į grupę • įvardija į kokias geometrines figūras panašūs įvairūs daiktai; • modeliuoja figūromis (pvz., iš keturių trikampių sudėlioja kvadratą); • lipdo geometrines figūras ir konstruoja (namelį, gėlytę ir pan.); • jungia įvairių spalvų, pločio, ilgio popierines juosteles į žiedus, perveria juos per vieną ar kelis, taip „auginant“ erdvines formas; • dėlioja priešingybių paveikslėlius (aukštai-žemai, ant-po, kairėje-dešinėje ir pan.); • kuria kalendorius; • gamina smėlio ir vandens laikrodžius. 		

INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS

<p>Vertybinė nuostata. <i>Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</i></p> <p>Esminis gebėjimas. <i>Savo iniciatyva pagal poreikius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</i></p>				
Vaiko pasiekimai				
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia. ➤ Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą negalėdamas įveikti kliūties. ➤ Veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. ➤ Nuolat 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats keičia veiklą. ➤ Sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. ➤ Pasirenka vieną iš kelių daiktų (veiklų) ir žaidžia vienas ar su draugais. ➤ Mėgsta 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. ➤ Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pasirinktą veiklą ilgesnį laiką kryptingai plėtoja vienas ar su draugais. ➤ Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, savaip, savarankiškai. ➤ Savarankiškai bando įveikti 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Savo iniciatyva pagal savo pomėgius, interesus pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja. ➤ Nuo pradžios iki pabaigos gali atlikti ir nepatrauklią veiklą.

energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje.	įsitraukti į suaugusiojo siūlomą veiklą. ➤ Ekspresyviai reiškia savo norus, sako "ne". ➤ Siekia savarankiškumo.	➤ Susidūręs su kliūtimi ar nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos.	kliūtis savo veikloje, nepavykus pirmiausia kreipiasi į bendraamžius. ➤ Turiningai plėtoja savo pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną. ➤ Siūlo vaikams ir suaugusiems įsitraukti į paties sugalvotą veiklą.	➤ Palankiai priima iššūkius, bando pats įveikti kliūtis.
Vaiko veiksenos				
<i>Ankstyvasis amžius</i>		<i>Ikimokyklinis amžius</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • pats pasirenka naują žaislą, su juo žaidžia, išbando galimybes; • stebi, kaip suaugęs stato bokštelį ir pats ima kaladėles, stato naują bokštelį; • bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko (užsegti sagas, užtraukti užtrauktuką ir pan.); • sugalvoja būdus, kaip pasiekti nepasiekiamą daiktą. 		<ul style="list-style-type: none"> • auklėtojai pasiūlius veiklą patys pasirenka, kaip ją atliks (pvz. prieš mamos portretą pieštukais, gvašu, kreidelėmis); • sprendžia auklėtojos pasiūlytas problemines situacijas, teikia pasiūlymus; • apibrėžia savo rankos plaštaką, pasirenka ir priklijuoja paveikslėlius, žymintčius, ką per dieną gali nuveikti darželyje ir kieme. 		

TYRINĖJIMAS

<p>Vertybinė nuostata. <i>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</i></p> <p>Esminis gebėjimas. <i>Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</i></p>				
Vaiko pasiekimai				
<i>1,5 - 3 metų</i>	<i>3 - 4 metų</i>	<i>4 - 5 metų</i>	<i>5 - 6 metų</i>	<i>Brandiesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Domisi ir tyrinėja juos supančią aplinką. ➤ Džiaugiasi žaislais, gyvūnais ir augalais. ➤ Stebi ir 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Įvardina juos supančios aplinkos daiktus, žino jų paskirtį. ➤ Pažįsta kelis naminius gyvūnus, žino jų naudą 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nusako daiktų erdvinę padėtį. ➤ Lygina daiktus pagal panašumus ir skirtumus. ➤ Pavadina naminius ir laukinius 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žino apie gyvūnų jauniklių kilmę, prigimtį. ➤ Knygelėse ieško informacijos apie gyvūnus, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skaičiuoja iki 10 pirmyn ir atgal. ➤ Vartoja daiktų dydžio laipsniavimo sąvokas (trumpas, trumpesnis,

<p>mėgdžioja gyvūnų judesius, garsus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mėgdžioja gamtos reiškinius (šviečia saulė, lyja lietus, pučia vėjas). ➤ Atpažįsta daiktus pagal nurodytą požymį. ➤ Sudeda dėlionę iš 2-3 dalių. ➤ Parodo kiek jam metų. ➤ Parodo pagrindines žmogaus ar gerai žinomų gyvūnų kūno dalis (galva, kojos, ausys). ➤ Skiria spalvas, parodo ar atneša tokią pat. 	<p>žmogui.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pagal pagrindinius požymius skiria metų laikus. ➤ Pradeda orientuotis laike, erdvėje. ➤ Atpažįsta skaitmenis iki 3. ➤ Skaičiuoja iki 3. ➤ Skiria pagrindines spalvas. ➤ Klasifikuoja daiktus pagal požymius. 	<p>gyvūnus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žino gyvūnų mitybos ir elgsenos ypatumus. ➤ Supranta gyvūnų, augalų naudą. ➤ Atskaičiuoja nurodytą daiktų kiekį iki 5. ➤ Klasifikuoja daiktus pagal 2 požymius. ➤ Pavadina pagrindines spalvas. 	<p>augalus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Išvardina savaitės dienas, metų laikus. ➤ Žino bendruomenės gyvenimo tradicijas. ➤ Domisi senoviniais daiktais. ➤ Skaičiuoja iki 10. ➤ Atpažįsta skaitmenis iki 10. ➤ Sudaro skaičių seką, ją įsimena. ➤ Skiria įvairių spalvų atspalvius. 	<p>trumpiausias).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Skiria ir pavadina kai kurias erdvines ir plokštumines geometrines figūras. ➤ Supranta ir įvardija žmogaus kūno dalių ir kai kurių vidaus organų funkcijas. ➤ Apibūdina daiktų padėtį erdvėje, naudodami tai išreiškiančias sąvokas (viduje, išorėje). ➤ Išvardija savaitės dienas, paros dalis. ➤ Skiria šiltas ir šaltas spalvas.
---	--	---	--	---

Vaiko veiksenos

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
<ul style="list-style-type: none"> • susipažinti su grupės aplinka (žaisti susipažinimo žaidimus, bendraujant paisveikinti, atsisveikinti, padėkoti. Žiūrėti grupės albumus, ieškoti pažįstamų veidų); • tyrinėti aplinką visais jutimais (įsiklausyti, išžiūrėti, uostyti, ragauti, liesti gamtos gėrybes); • tirti daiktus ir kitus objektus juos liečiant ir stebint, kaip kiti jais naudojami; • grupuoti daiktus pagal spalvą, dydį, paviršiaus savybes; • statyti , dėlioti mozaikas, dėliones; • veikti su įvairia gamtine medžiaga: vandeniui, smėliui, 	<ul style="list-style-type: none"> • naudoti matematinės sąveikas, lyginti daiktus pagal požymius, savybes, ieškoti aplinkoje realių daiktų ir jų atvaizdų, nusakyti jų dydį, formą, daiktų grupei būdingus požymius; • pastebėti išorinius daiktų pokyčius, juos lyginti, klasifikuoti, tyrinėti, skaičiuoti; • stebėti aplinkos daiktus, reiškinius, analizuoti, eksperimentuoti būnant gamtoje. • eksperimentuoti naudojant įvairias priemones: indelius, kompasus, magnetus, svarstyklės, termometrų, varžtus, stikliukus, mikroskopus, žiūronus ir kt.; • susipažinti su skaitmenimis, suvokti tarpusavio ryšius, skaičiavimo įgūdžius taikyti savo veikloje; • bandyti orientuotis popieriaus lape; • pratintis nusakyti daiktų panašumus ir skirtumus, jų padėtį vienas kito atžvilgiu; • skiria naminius ir laukinius gyvūnus, suvokti jų panašumus ir skirtumus, kalbėti apie jų mitybą. Aiškintis

<p>kaštonais, giliukais, akmenukais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • bandyti įvardinti, pavadinti, pamėgdžioti naminius gyvūnus, atpažinti juos knygelėse; • aiškintis sąvokas <i>diena</i> ir <i>naktis</i> (žiūrinėjant knygeles, ieškoti dangaus kūnų: saulės, mėnulio. Imituoti dangaus kūnų, gamtos reiškinių judesius (saulė šviečia, vėjas pučia ir kt.); • žaisti žaidimus susijusius su gamtos reiškiniais. 	<p>naminių ir laukinių gyvūnų elgseną ir ypatumus, aptarti jų prisitaikymą prie aplinkos, naudą žmogui;</p> <ul style="list-style-type: none"> • sudaryti sąlygas klausytis paukščių, naminių gyvūnų garsų; • stebėti augalus, aptarti jų dalis. Stebėti, tyrinėti bei aiškintis apie augalų augimą, gyvybines funkcijas. Aiškintis, kurie augalai žmones maitina, rengia, gydo, puošia, džiugina. Rūpintis augalais, mokytis juos prižūrėti, pavadinti; • klasifikuoti augalus pagal požymius, nusakyti augalų panašumus ir skirtumus. Aptarti augalų naudą žmogui ir aplinkai. Pratintis saugiai elgtis gamtoje, pajusti bendrumą su gamta; • kurti gamtos kalendorių, knygeles apie gamtą (aptariant skirtingus metų laikus, jų požymius, įtaką žmogui, gamtai, suvokiant laiko tėkmę); • knygoje, paveikslėliuose ieškoti dangaus kūnų, juos įvardinti, teisingai pavadinti. Gamtos reiškinius vaizduoti piešiniuose, kituose savo kūrybos darbeliuose; • žiūrinėja, analizuoja, tyrinėja nuotraukas, žemėlapius, enciklopedijas.
--	---

MOKĖJIMAS MOKYTIS

<p>Vertybinė nuostata. <i>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.</i></p> <p>Esminis gebėjimas. <i>Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</i></p>				
Vaiko pasiekimai				
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Domisi kas ir kaip veikia. ➤ Atidžiai stebi veiklą ir bando pakartoti veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Siūlo žaidimų idėjas. ➤ Domisi aplinka - klausinėja. ➤ Žaidžia kūrybiškai. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Imasi iniciatyvos įgyvendinant žaidimų idėjas. ➤ Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas. ➤ Spėlioja veiksmų pasekmes. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Drąsiai ieško atsakymų į kylančius klausimus. ➤ Kalba apie tai ko norėtų išmolti, planuoja savo veiklą. ➤ Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (enciklopedijos e, žinyuose ar pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kalba apie mokymąsi mokykloje, jo prasmę. ➤ Analizuoja savo veiklą, kaip pavyko. ➤ Orientuojasi informacijos gavimo šaltiniuose (pokalbis, stebėjimas, knygos, internetas, TV ir pan.) ➤ Mokosi iš kitų patirties.
Vaiko veiksenos				
<i>Ankstysis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>			

<ul style="list-style-type: none"> • išbando naujus žaidimus; • pagiria draugą, leidžiant jam patirti sėkmės jausmą; • žaidžia pojūčių žaidimus (klausos, regos, lytėjimo, skonio); • žaidžia kartu su draugais žaidimus; • kuria siužetinio žaidimo epizodus; • ieško teminių paveikslėlių knygelėse; • žaidžia probleminį žaidimą „Kur rasti?“. 	<ul style="list-style-type: none"> • kuria savo pasiekimų knygeles, • gamina plakatus: „Žinau – noriu sužinoti“, „Moku – noriu išmolti“, „Ką daryti, jeigu...?“; • varto savo ir draugų meninės veiklos, kitų gebėjimų ir pažangos vertinimų segtuvus – apmąsto, diskutuoja, vertina savo ir kitų veiklą bei rezultatus; • taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų „skaitymas“, aplinkos tyrinėjimas, klausinėjimas; • sprendžia galvosūkius.
--	--

MENINĖ KOMPETENCIJA

MENINĖ RAIŠKA

Vertybinė nuostata. *Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.*
Esminis gebėjimas. *Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.*

Vaiko pasiekimai			
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų
DAILĖ	DAILĖ	DAILĖ	DAILĖ
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Savo „keverzonėse“ išvelgia daiktus ir įvykius. ➤ Eksperimentuoja dailės priemonėmis išreiškdamas save. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Patirtį išreiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, geometrines ir laisvas formas, spalvas. ➤ Eksperimentuoja dailės priemonėmis atrasdamas spalvas. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Patirtį išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. ➤ Eksperimentuoja išbandydamas skaitmenines priemones, fotoaparata. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dailės darbus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, žodžiais). ➤ Eksperimentuoja mišriomis dailės priemonėmis ir technikomis.
MUZIKA IR ŠOKIS	MUZIKA IR ŠOKIS	MUZIKA IR ŠOKIS	MUZIKA IR ŠOKIS
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dainuoja 2-4 garsų daineles. ➤ Kartu su pedagogu ritmiškai groja muzikos instrumentais. ➤ „Šoka“ mėgdžiodamas judesius. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo daineles. ➤ Kuria ritminius motyvus. ➤ „Šoka“ vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) girdėtus kūrinius. ➤ Dainuoja dialoginio pobūdžio daineles. ➤ Šoka šokius pritaikant skirtingo tempo dalis. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dainuoja platesnio diapazono vienbalčių daineles. ➤ Groja 2-3 garsų melodijas. ➤ Šoka ratelius pritaikydami įvairius žingsnelius. ➤ Šoka išreiškdamas erdvės (aukštai - žemai) ir laiko (greitai - lėtai) elementus.
VAIDYBA	VAIDYBA	VAIDYBA	VAIDYBA
➤ Kartoja matytus	➤ Kuria dialogą tarp	➤ Vaizduoja realistinį ir	➤ Improvizuoja

<p>veiksmus, judesius.</p> <p>➤ Vaizduoja siužetinius elementus.</p>	<p>veikėjų.</p> <p>➤ Atkuria matytų situacijų fragmentus.</p>	<p>fantastinį siužetą.</p> <p>➤ Susikuria vaidybinę aplinką.</p>	<p>trumpas žodžių veikėjų frazes.</p> <p>➤ Tikslingai naudoja daiktus teatrinėms reikmėms.</p>
Vaiko veiksenos			
<i>Ankstyvasis amžius</i>		<i>Ikimokyklinis amžius</i>	
<p>DAILĖ</p> <ul style="list-style-type: none"> • eksperimentuoja individualiai ant atskiro didelio formato lapo: piešia pieštukais, tušinukais, kreidelėmis, tapo guašu, akvarele; štampuoja piršteliu, teptuku, štampukais; daro plaštakos atspaudus; • piešia pagaliuku ant smėlio, sniego; kreida ant lentos, asfalto; • tapo ant medžio lapų; • lipdo plastilinu iš vieno gabalo (suka rutulį, kočioja tiesiais judesiais); • kuria teminius paveikslus ant tapeto juostos; • eksperimentuoja išbandydamas taškymo būdus; • piešia klijuais; • išbando meninę techniką “dvynukai”. 		<p>DAILĖ</p> <ul style="list-style-type: none"> • piešia įvairia technika: guašu, akvarele, anglimi, kreidelėmis; • eksperimentuoja maišydami spalvas ir atranda naujas spalvas; tapo draugų, mamų portretus, gamtos vaizdus ir pan.; • tapo ant netradicinių paviršių: senų batų, audinio, medžio ir pan.; • aplikuoja “mozaikos” principu; • derina kelias dailės raiškos technikas viename darbe; • ornamentuoja, sistemingai kartodamas elementus; gamina šventines dekoracijas; • organizuoja fotografijų parodėlas; • kuria meninius rėmelius savo darbams; • piešia išnaudodamas žvakės panaudojimo galimybes; dalyvauja dailės darbų parodose, projektuose, aktyviai bendradarbiauja su ikimokykliniais mokytojais, žymiais švietimo įstaigos pedagogais ir kiti socialiniai partneriai. 	
<p>MUZIKA IR ŠOKIS</p> <ul style="list-style-type: none"> • klausosi įvairių muzikinių kūrinių, atliekamų gyvai ir įrašytų; • mėgdžioja gamtos ir mechaninius garsus; • kuria savas daineles su įvairiais garsažodžiais; • muzikai pritaria plojimu ir kitais ritminiais judesiais, ritminiais instrumentais; • žaidžia muzikinius žaidimus; • išreiškia save judesiu, identifikuojasi su rateliu ir šokių veikėjais – šoka kaip “meškutė”, “kiškiukas” ir pan.; • šoka panaudodamas laisvą judesį; • šoka rateliu aplink orientacinę žaisliuką; • dainuoja lopšines žaisliukui; • dainuoja, šoka darželio šventėse; • groja elementariais muzikiais instrumentais (barškučiais, būgneliais). 		<p>MUZIKA IR ŠOKIS</p> <ul style="list-style-type: none"> • klausosi muzikinių kūrinių ar fragmentų; • išklausius muzikos, pasakoja vaizdinius arba įvairius žaidimus; • domisi muzikinių kūrinių atlikėjų grupėmis; • muziką išreiškia judesiu; • dainuoja, šoka ratelius; • mėgdžioja gamtos garsus; • skanduoja skandutes, mįsles, patarles; • išbando įvairius garso išgavimo būdus, gamina garsus (kruopų, įdeda kaštoną ar pan.); • šoka pavieniui, poroje, ratelyje; • šoka panaudodamas pristatomą žingsnelį, apsisukimą ir pan.; • kuria “savo dainelę”, “savo šokį”; • kuria ritmą atsitiktiniais daiktais; • “dainuoja savo vardą”; • žaidžia improvizuotą koncertą grupėje; • dalyvauja darželio koncertuose. 	
<p>VAIDYBA</p> <ul style="list-style-type: none"> • imituoja judesiais įvairius personažus – gyvūnus; persirengia įvairiais veikėjais: dedasi kepures, karūnas, apsiaustus, panaudoja įvairius aprangos elementus; • žaidžia pirštinių teatro lėlėmis; • žaidžia žaidimą “Atspėk kas aš?”; • pritaiko balso tembrą pasirinktam personažui; 		<p>VAIDYBA</p> <ul style="list-style-type: none"> • žaidžia – vaidina trumpesnes sceneles pagal literatūrinį siužetą; • žaidžia stalo teatrą; • išbando save šešėlių teatre; • kuria spektakliukus draugams; • vaidina panaudodamas pirštukines ir pirštines lėles; • vaidindamas sukuria savo išgalvotą pasaką, istoriją. 	

<ul style="list-style-type: none"> • siužetiniame žaidime paskatintas pritaiko garsinius daiktus, muzikinius instrumentus; • mėgdžioja auklėtojos, draugų vaidybinius veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • vaidina pasakėles be garso – emocijas perteikdamas
---	--

ESTETINIS SUVOKIMAS

<p>Vertybinė nuostata. <i>Domisi, gėrisi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</i></p> <p>Esminis gebėjimas. <i>Jaučia, suvokia ir apibūdina elementarius muzikos, šokio, vaidybos, meno ypatumus. Grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba. Žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.</i></p>				
Vaiko pasiekimai				
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Emocingai reaguoja į dainų garsus, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti. ➤ Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo meninius išpūdžius. ➤ Reaguoja į kitų vertinimus. ➤ Grožisi gamtos garsais, spalvomis. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių. ➤ Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veismus). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Papasakoja išpūdžius apie meninio kūrinio siužetą. ➤ Grožisi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu. ➤ Pastebi papuoštą aplinką. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje. ➤ Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė ir kaip kūrė. ➤ Domisi kitų meninėmis idėjomis ir jas panaudoja savo veikloje.
Vaiko veiksenos				
Ankstyvasis amžius		Ikimokyklinis amžius		
<ul style="list-style-type: none"> • klausosi sekamų pasakų, skaitomų eiliuotų kūrinių, apsakymų, lopšinių; • žaidžia siužetinius žaidimus; • klausosi gamtos garsų; • kabina savo meninį darbelį grupės rūbinėje, jį komentuoja; • imituoja gamtos garsus; • puošiasi, kai žaidžia (“Gimtadienis”, “Namai”). 		<ul style="list-style-type: none"> • dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose (Kalėdos, Atvelykis, vaikų – tėvų –senelių vakaronės ir kt.); • dalyvauja miesto, respublikos renginiuose; • klausosi gyvai atliekamos muzikos; • varto liaudies meno knygas, apžiūri tautodailės darbus; • lankosi dailės galerijoje, muziejuose; • apibūdina spalvas, tyrinėja spalvų maišymo efektus. 		

KŪRYBIŠKUMAS

<p>Vertybinė nuostata. <i>Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</i></p> <p>Esminis gebėjimas. <i>Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</i></p>				
Vaiko pasiekimai				
1,5 - 3 metų	3 - 4 metų	4 - 5 metų	5 - 6 metų	Brandesniems

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus. ➤ Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. ➤ Atranda naujus veiksmus ir taiko juos daiktams tyrinėti. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Išvelgia naujas įprastų daiktų savybes. ➤ Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos skaitoma, pasakojama. ➤ Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Išradingai, nejprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. ➤ Sugalvoja įvairių idėjų, skirtingų veiksmo būdų. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausinėja, aiškinasi jam naujus, nežinomus dalykus. ➤ Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. ➤ Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. ➤ Džiaugiasi procesu ir rezultatu. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nebijo daryti kitaip. ➤ Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, fantazuoja. ➤ Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, atlikimo variantų, lengvai pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato.
--	--	---	--	--

Vaiko veiksenos

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
<ul style="list-style-type: none"> • pats puošia padarytus dirbinėlius; • eksperimentuoja įvairiomis tūrinėmis medžiagomis: moliu, plastilinu, drėgnu smėliu, minkštu sniegu, sūria tešla; • pritaiko įvairius daiktus veiksmams, pvz. kaladėlė – „telefonas“, pieštukas – „šaukštas“ ir t.t.; • žaidžia su dažų dėmėmis „Į ką tai panašu?“; • kartu auklėtoja dalyvauja kūrybiniuose darželio projektuose. 	<ul style="list-style-type: none"> • eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sauso ir šlapio), įvairaus formato, dydžio popieriaus pirštu, teptuku, šiaudeliu, trintuku, kamšteliu, sagute; • tapytą darbėlį papildo realiomis medžiagomis (audiniu, džiovintų augalais ir kt.); • dailės priemonėmis reiškia savo literatūrinius, muzikos kūrinių ar kitokius meninius įspūdžius; • aplikuoja iš skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriaus, butyje nereikalingų laikraščių, tapetų, folijos ir kt.; • gamina, atvirukus, kvietimus, knygeles, dovanėles draugams, šeimos nariams; įvairių atributiką, dekoracijas šventėms, pramogoms; • kuria daugiasluoksnius kūrinius.

REKOMENDUOJAMOS TEMATIKOS

RUDUO		
RUGSĖJIS	SPALIS	LAPKRITIS
Susipažinkime. Aš darželyje. Aš ir mano šeima. Mano žaisliukai. Aš mandagus. Ką mėgsti veikti? Mūsų darželis. Aš - berniukas, aš - mergaitė. Prie stalo. Aš saugus, kai žinau.	Atėjo rudenėlis. Rudenėlio spalvos. Rudenėjančiu taku. Grybas čia ir grybas ten. Sodo ir daržo gėrybės. Rudeninė vaisių ir daržovių kraitė. Obuoliukai užaugo. Ką slepia miškas? Krenta medžių lapai.	Rudenėlis darbininkas - aš talkininkas. Senelio kieme. Dūzgia, burzgia traktoriukas. Naminių gyvūnų dieneles. Ką kalba tekantis vanduo? Sveikas maistas - mano draugas. Kodėl zuikio dantys tvirti? Vitaminai - kas tai?

<p>Aš matau, uodžiu, liečiu, ragauju. Mano sviedinukas. Daiktai aplink mane. Pavojai mano aplinkoje. Zoologijos sode. Mus supantys gyvūnai.</p>	<p>Kur dingę paukščiai? Lietuvoje žiemojantys paukščiai. Miško gyventojai. Orų išdaigos. Televizija. Duonelė ant mūsų stalo. Duonutės kelionė. Linksmosios figūros.</p>	<p>Noriu užaugti sveikas. Kaip skaičiuojam laiką. Ką žinosi, ant pečių nenešiosi. Rudeninė Lašiuko kelionė. Raidelių apsupty. Kur pabėgo giesmininkai. Mūs rankelės - mūsų darbštuolės. Aš skaičiuoju. Lai šildo žvakelės vėles artimųjų. Įvairūs pomėgiai. Kelioju metų laikais.</p>
ŽIEMA		
GRUODIS	SAUSIS	VASARIS
<p>Adventas - laukimo metas. Mano knygelės. Svečiuose - pasaka. Drabužiai puošia ir šildo. Naktis - diena. Aš ir laikas. Sveika, balta žiemužė. Žiemužės rūpestėliai. Kalėdų belaukiant. Rieda metų ratai. Iš močiutės skrynios. Rašykime laiškus. Aš pažįstu save. Milžinai ir nykštukai.</p>	<p>Dienos, mėnesiai, metai. Senių besmegenių šalyje. Aš tik vienas toks esu. Kuo vilioja parduotuvės? Mano augintinis. Žiemos pavojai. Žiemos pramogos. Pėdsakai sniege. Papuošiu savo drabužėlį. Paukšteliai žiemą. Palenksim žiemos pūgą. Globoju paukštelių, žvėrelių. Aš saugus, kai žinau. Man viskas įdomu Spalvotos nykštuko pasakos. Kosmosas.</p>	<p>Mano gimtinė - Lietuva. Mano miela tėviškėlė. Pastatysiu namą aukštą. Mano jausmai. Žiema, žiema bėk iš kiemo. Tapau trispalvę. Raidelių pasaulis. Kas juda, o kas ne? Girdžiu - rašau. Branginkime žodį ir kalbą. Kuo dirba mano mama ir tėtis. Kuo suaugęs būsiu aš? Namai, namučiai. Mandagumas nekainuoja.</p>
PAVASARIS		
KOVAS	BALANDIS	GEGUŽĖ
<p>Čir vir vir pavasaris. Bėgs pelytė vandenėlio. Didelis ir mažas. Gurgu gurgu į Kaziuko turgų. Kaziuko turgelis. Pavasario pranašai. Aš stebiu ir tyrinėju. Kaip atgaivinti sėklas? Viską galiu suskaičiuoti. Viską galiu išmatuoti. Laiko matuokliai. Mus supanti aplinka. Mano kambarys. Sėjau žirni, sėjau pupą.</p>	<p>Rieda per žemę margutis. Svečiuose Velykų bobutė. Gyvybė ten, kur vanduo. Mano spalvos. Kalbos savaitė. Paukščiai sugrįžo. Kas plaukuoti, naguoti, šėriuoti. Aš auginu. Daiktai iš praeities ir ateities. Žemės diena. Paukštelių namai. Pavojai gatvėje. Žvėrelių namai. Juokų savaitė. Kaip bitutės plušam, triūsiam.</p>	<p>Apranga ir mada Mano mamytė. Pas močiutę kaime. Mano batai buvo du. Cip cip cip maži viščiukai. Ačiū mama, kad esi šalia. Žydi sodai mano Lietuvoj. Pievų augalai. Herbariumai. Gėlytės sužydėjo. Vejuosi laumės juostą. Tarp žiedų. Biblioteka - knygų namai. Spalvos ir spalvelės. Pražydo obelys. Mūsų pajūris. Gyvūnelių čia daugybė.</p>

		Gamtos reiškiniai. Mano tėvelis. Vasarėle, labas.
PROJEKTAI		
Spalvų įvairovė (savaitė prieš patyčias). Be patyčių mums smagiai. Mano batai auga kartu su manimi. Dabartis ir tradicijos. Lašiuko kelionė. Papuškime medelį. Televizija ir aš. Paukštelio namelis. Aš skaitau. Rudenėlio pintinė. Pasakėlių skrynčia. Gero elgesio ABC. Vitaminų puota. Sniego karalystėje.	Graži mano šeimynėlė. Gyvenk sveikai - judėk smagiai. Svečiuose pas Velykų zuikutį. Paukščiai sugrįžta. Spalvos ir spalvelės. Gamtos pažinimas. Tas šventas žodis - Lietuva. Projektas skirtas gyvūnų dienai paminėti. Džiugaus laukimo rimtyje (adventinė savaitė). Už vieną trupinėlių čiulbėsiu vasarėlę. Ant aukšto kalnelio malūnas stovėjo (duonos kelias).	

VI. UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko ugdymosi pasiekimai – tai gyvenime ir ugdymosi procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų. Viena iš būtinų kokybiško ugdymo(si) proceso dalių yra vaikų pasiekimų vertinimas. Vertinimas - nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymosi ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Vertinimas padeda nustatyti kiekvieno vaiko ugdymosi pasiekimus ir numatyti tolesnio ugdymosi žingsnius, kurie tampa gairėmis, padedančiomis planuoti vaikų ugdymąsi:

Pedagogui:

- tikslingiau stebėti, atpažinti, ką vaikas jau žino, supranta, geba, išsiaiškinti vaiko patirtį ir tolesnio ugdymosi poreikius;
- individualizuoti ugdymo turinį, procesą, priemones;
- siekti kryptingos maksimalios kiekvieno vaiko ugdymosi pažangos pagal jo galias;
- parinkti natūralius, vaiko prigimtį atitinkančius ugdymo būdus;
- vaiko pasiekimų ir pažangos refleksija gerina vaiko ugdymosi kokybę.

Vaikui:

- išgyventi sėkmės jausmą;
- skatina apmąstyti turimus gebėjimus;
- suvokti, kaip kinta gebėjimai per tam tikrą laiką;
- įveikti kliūtis.

Tėvams:

- suprasti, ko galima tikėtis iš ikimokyklinio ugdymo;
- sužinoti apie vaiko ugdymo(si) pažangą, pasiekimų lygį (kas vaikui sekasi geriau, kai prasčiau, kaip jam galima padėti);
- aktyviau išsakyti lūkesčius dėl vaiko ugdymo ir jo ugdymosi pasiekimų, įsitraukti į vaiko ugdymo procesą įstaigoje.

Vertinimo sistema:

Vertinimo nuostatos: orientuojamasi į vaiko ugdymosi kokybės tobulinimą, o ne į diagnostinį kiekvieno vaiko gebėjimų ar pedagogų darbo kokybės vertinimą. Siekiama, kad vertinimas būtų nenutrūkstamas, grįžtamasis, informatyviausias – visuminis vertinimas, kada vertinami visų ugdymosi sričių pasiekimai. Visoms vaiko raidos sritims – sveikatos, socialinei, kalbos, pažinimo, meninei – skiriamas vienodas dėmesys.

Vertinimo modeliai: vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (2016) ir „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“ (2015) vaiko pasiekimų vertinimo apraše pateikti vaiko ugdymosi pasiekimų žingsniai, kurie rodo vaiko pažangą nuo gimimo iki šešerių metų. Ugdymosi pasiekimų žingsniuose aprašomi vaiko ugdymosi pasiekimai – žinios ir supratimas, gebėjimai, vertybinės nuostatos. Pedagogai nustato, kuriame pasiekimų žingsnyje yra vaikas, palygindami jo kalbos, bendravimo, elgesio situacijas, kūrybos darbelius su pasiekimų žingsnių aprašymais. Išskiriami du vaiko gebėjimų formavimosi laikotarpiai. 1–3 žingsniuose aprašomi vaikų nuo gimimo iki trejų metų pasiekimai, 4–6 žingsniuose pateikti vaikų nuo trejų iki šešerių metų pasiekimai. Vaikų ugdymosi pasiekimų žingsnių siejimas su amžiumi yra sąlyginis.

Vertinimo sistemiškumas. Pasiekimai fiksuojami e.dienyne: www.musudarzelis.lt Vaikų pasiekimai vertinami du, esant reikalui ir daugiau kartų per mokslo metus:

1. pirmą kartą – spalio mėn. išsiaiškinami realūs vaiko gebėjimai, patirtis, kas sekasi geriau, kas sunkiau, numatomas ugdymo(si) gairės;

2. antrą kartą - kovo mėn. nustatoma individuali kiekvieno vaiko pažanga, numatoma tolimesnės ugdymo(si) gairės;

Ankstyvojo amžiaus vaiko pasiekimų sąvadas rašomas ankstyvojo amžiaus vaikui mokslo metų pabaigoje (gegužės mėn.);

Ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų sąvadas rašomas ikimokyklinio amžiaus vaikui baigus ikimokyklinio ugdymo(si) programą.

Vertintojai:

- vaikų pasiekimus vertina grupės auklėtojos, logopedė, psichologė;

- vertinime dalyvauja vaikų tėvai, jie suteikia informaciją apie vaiką, dalyvauja anketinėse apklausose, reiškia savo nuomonę apie pasiektą vaiko pažangą, padeda vaikams įveikti sunkumus ten, kur prasčiausiai sekasi;
- vaikai taip pat aktyvūs savo vertinimo dalyviai, su vaiku aptariami jo pasiekimai, būtinai pabrėžiant sėkmę, klausiama vaikų nuomonės dėl vertinimo būdų, procedūrų.

Vertinimo metodai ir būdai. Pedagogės informaciją apie vaiko pasiekimus ir pažangą renka naudodamos įvairius metodus ir būdus:

- vaiko stebėjimą;
- pokalbį su vaiku;
- pokalbį su tėvais;
- produktyviosios ir kūrybinės vaiko veiklos analizę.

Pasiekimų fiksavimas, pateikimas ir tėvų informavimas:

Pasiekimų fiksavimas. Visa pasiekimų vertinimo medžiaga kaupiama „**Vaiko pasiekimų vertinimo apraše**“ (2 priedas) ir e.dienyne www.musudarzelis.lt . Jame yra kaupiami:

- vaikų dailės darbeliai su pedagogų komentarais;
- vaikų kalba (samprotavimai, žodinė kūryba ir kt.);
- įvairios vaiko veiklos stebėjimo užrašai;
- anketos tėvams;
- pedagogo refleksija apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą ir ugdymo perspektyvą.

Pasiekimų pateikimas, tėvų informavimas:

Vaiko pasiekimų vertinimo aprašas yra saugomas grupėje, pasikeitus amžiaus grupei toliau nuosekliai kaupiamas ir pildomas. Vertinimo medžiaga yra konfidenciali ir aptariama individualiai su vaiko tėvais (globėjais) reikalui esant su specialistais, kurie gali suteikti vaikui pagalbą – logopedu, visuomenės sveikatos priežiūros specialiste, psichologe ir kt. Tėvai su grupės pasiekimais yra supažindinami grupės susirinkimų metu, o su individualiais vaiko pasiekimais supažindinami asmeniškai, individualių pokalbių metu. Auklėtoja sudaro sąlygas tėvams nuolat susipažinti su vaiko pasiekimų vertinimo aprašu.

Tėvų informavimo būdai: individualūs pokalbiai (pagal poreikį), susirinkimai (ne rečiau kaip 2 kartus metuose), atmintinės, sms žinutės, pokalbiai telefonu, padėkos, laiškai, lankstinukai, skrajutės, elektroniniai laiškai, tėvų dalyvavimas ugdymo procese, dalyvavimas įv. pobūdžio renginiuose.

Vertinimas padeda tėvams ir pedagogams keistis informacija apie vaiką, pasiekti darnos ir vieningumo tarp ugdymo namuose ir įstaigoje.

NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACINIAI ŠALTINIAI

Dokumentai:

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853).
2. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-04-18 įsakymas Nr. ISAK-627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
3. Lietuvos Respublikos Seimo 2003-08-20 nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 52-2316).
4. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.

Literatūra:

1. Adaškevičienė E. Vaikų fizinės sveikatos ir kūno kultūros ugdymas. Klaipėda: KUL, 2004.
2. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa. Vilnius: Standartų spaustuvė, 2006.
3. Bakūnaitė J. Humanistinė vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius: Eugrimas, 1998.
4. Egmonto projektas vaikų darželiams. Artyn vaiko 2. Knyga auklėtojoms, studentams dėstytojams ir tėvams. Vilnius: UAB „Polilogas“, 1998.
5. Gailienė D., Bulotaitė L., Sturlienė N. Aš myliu kiekvieną vaiką. Vilnius: Margi raštai, 1996.
6. Gaižutis A. Estetinio ir meninio ugdymo programa. Vilnius, 1989.
7. Grybauskaitė A. Gerumo mokyklėlė. Vilnius: Vilinga, 1996.
8. Kuojiienė I., Norkūnienė G., Tarvydienė V. Augu sveikas ir stiprus. Vilnius: UAB Ciklonas, 2009.
9. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2016.
11. Maceina A. Tautinis ugdymas. Kaunas, 1991.
12. Monkevičienė O. Vėrinėlis. Knyga auklėtojai I dalis. Vilnius: Leidybos centras, 1995.
13. Monkevičienė O. Vėrinėlis. Knyga auklėtojai II dalis. Vilnius: Leidybos centras, 1995.
14. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės, 2001.
15. Neifachas S. Priešmokyklinio ugdymo kokybės vadyba: vadovavimas ugdymo programos rengimo strategijai. Konceptualizavimo dimensijos. Vilnius: UAB Ciklonas, 2007.

16. Piliuvienė A. ir grupė. Už saugų eisimą. Lietuvos pedagogų ir auklėtinių patirtis sprendžiant saugaus eismo problemas. Vilnius: Eugrimas, 1999.
17. Stearfeld E., Mathiasen Ch. R. Pedagogika ir demokratija. Ugdomojo darbo eksperimentai. Lietuvos vaikų darželiuose. Vilnius: Leidykla Aidai, 1997.
18. Verseckienė O., Marcinkus F. Ir kt. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės. 1995.
19. Žukauskienė R. Raidos psichologija. Vilnius: Margi raštai, 2002.